

KÖNYV
KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁROS

KITÜNTETÉSEK MÁRCIUS 15. ALKALMÁBÓL

Nemzeti ünnepünk alkalmából Sólyom László,
a Magyar Köztársaság elnöke

Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje
kitüntetést adományozott

MURÁNYI LAJOSNAK, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára osztályvezetőjének,

ZALA PÉTERNÉNEK, a Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar Könyvtára vezetőjének.

Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt
kitüntetésben részesült

KRISTÓF MÁRTA, a Tiszakécskei Városi Könyvtár igazgatója,

SÓRON LÁSZLÓ, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgató-helyettese.

Bánffy Miklós-díjat kapott

DEÁK SÁNDOR, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gazdasági igazgatója.

A kitüntetetteknek szívből gratulálunk!

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

17. évfolyam 4. szám

2008. április

Tartalom

Könyvtárpolitika

- Hock Zsuzsanna:** A könyvtárostanári hivatás etikai alapelvei 3
Mihalik Laura: Virtuális valóság, könyvtár, helyismeret 12

Fórum

- Vajda Kornél:** A kötelező és ajánlott olvasmányokról 18

Műhelykérdések

A megyei könyvtári híradókról

- Zselinszky Lászlóné:** A Könyvtári kis Híradó. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei könyvtárak lapja 22
Fejős László: Adalékok az ETO új kiadásához és konkordanciájához (folytatás) 26
Barki Katalin: Egy korszak lezárult az „Év könyvtára” cím elnyerésével 33
Mann Jolán: Gondolatok a Nyugat indulásának 100. évfordulója kapcsán ... 42
Sudár Annamária: A Nyugat 100. születésnapja az Országos Széchényi Könyvtárban 45
A Publika Magyar Könyvtári Kör 2007. évi rövidített szakmai és pénzügyi beszámolója 50

Perszonália

- Mecsériné Doktor Rozália:** Vizi László (1934–2008) 53
Csabay Károly: Szelle Béla (1934–2008) 55

Könyv

- Hölgyesi Györgyi:** „Zajos sikernél többre tartottam a nemzetépítő hasznos munkát” 57
Tóth Andrea: Életképek 59

From the contents

Zsuzsanna Hock: Ethical principles of the vocation „teacher-librarian” (3);

Laura Mihalik: Virtual reality, library, local knowledge (12);

László Fejős: Reflections on the new UDC edition and its concordance. Part 2 (26)

Cikkeink szerzői

Barki Katalin, a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Könyvtár igazgatója; *Csabay Károly*, a mezőberényi Orlai Petrics Soma Kulturális Központ igazgatója; *Fejős László*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Hock Zsuzsanna*, a Fővárosi Pedagógiai Intézet szaktanácsadója; *Hölgyesi Györgyi*, a Könyvtári Intézet osztályvezetője; *Mann Jolán*, az Országos Széchényi Könyvtár–Magyar Elektronikus Könyvtár tartalomszerkesztője; *Mecsériné Doktor Rozália*, a körmendi Faludi Ferenc Könyvtár igazgatója; *Mihalik Laura*, a bajai Eötvös József Főiskola oktatója; *Sudár Annamária*, az Országos Széchényi Könyvtár–Magyar Elektronikus Könyvtár tartalomszerkesztője; *Tóth Andrea*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Vajda Kornél*, ny. főszerkesztő; *Zselinszky Lászlóné*, a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár osztályvezetője

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyéri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Bartók Györgyi és Mezey László Miklós

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu;

Internet: www.ki.oszk.hu/3k

Közreadja: a Könyvtári Intézet

Felelős kiadó: **Bartos Éva**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Borítóterv: **Gerő Éva**

Nyomta a NALORS Grafikai Nyomda, Vác

Felelős vezető: **Szabó Gábor**

Terjedelem: 5.7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta az

Oktatási és Kulturális Minisztérium

Nemzeti Kulturális Alap

OKM

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Terjeszti a Könyvtári Intézet

Előfizetési díj 1 évre 4800 forint. Egy szám ára 400 forint

HU-ISSN 1216-6804

Hock Zsuzsanna

A könyvtárostánári hivatás etikai alapelvei

A magyar könyvtárosság etikai kódexének elkészültével szinte egyidőben, 2005 tavaszán a Könyvtárostánárok Egyesülete (KTE) bizottságot hozott létre. Tette ezt azért, hogy azokat a speciálisan, az iskolai könyvtárak sajátosságaiból adódó etikai kérdéseket megfogalmazza, amelyek óhatatlanul eltérnek a könyvtáros közösségtől. Szükség volt erre azért is, mert nemcsak a könyvtárosság etikai kódexének tartalma, de a pedagógusok etikai kódexe is vonatkozik a magyar könyvtárostánárookra.

E bizottság elnöki tisztét az egyesület alelnökeként láttam el. A bizottság tagjai közé olyan kollégákat hívtam, akik mint egyesületi tagok, a könyvtárostánári hivatást különböző oktatási intézményekben látják el. Így az általános iskola, a középiskola, szakiskola, alapítványi és egyházi iskola képviselője is jelen volt a bizottságban. A titkári teendőt az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum munkatársa látta el.

Elsőként természetesen a könyvtáros szakma és a pedagógus szakma etikai kódexének tartalmi és formai megismerésével foglalkoztunk. Majd megállapodtunk a formai kérdésekben, valamint eldöntöttük, hogy melyek legyenek azok a sarkalatos pontok, amelyek szerint megvizsgáljuk a szakmánkat érintő etikai problémákat.

Azt is el kellett dönteni, hogy az etikai alapelvek kinek szólnak. Megállapodtunk, hogy nemcsak a szakma számára készítjük, hanem minden, a működtetésben érdekelt számára is: az iskolavezetés, a fenntartó, az ágazati irányítás részére.

Valamennyi bizottsági tag elvállalt egy-egy pontot, amelynek első szövegváltozatát elkészítette, és e-mailben, valamint nyomtatott formában eljuttatta mindenkinek. Valamennyi bizottsági ülés előtt egy héttel az elkészített munkaanyagot megkapták a kollégák, így az ülés során célratoró, pergő és igen intenzív munkát végezhattünk.

A közös munka során hatékonyan kellett alkalmaznunk a számítógépes, internetes „munkamódszert”, mivel sok találkozási alkalomra a könyvtárostánári „létforma” nem nagyon ad lehetőséget. A bizottság könyvtárostánár tagjai valamennyien „egyszemélyes könyvtárosok”, akik 300–1000 felhasználót látnak el, oktatnak a mindennapi könyvtárhasználat tudnivalóira.

Fontos volt, hogy a munka elején tisztázzuk a készítendő dokumentum elnevezését. Úgy döntöttünk, hogy *A könyvtárostánári hivatás etikai alapelveit* készítjük el.

Az alapelvek szerkezetében inkább *A magyar könyvtárosság etikai kódexének* szerkezetét veszi át.

A bizottság tevékenységéről, munkamódszereiről, az etikai alapelvek tartalmáról folyamatosan tájékoztattuk a szakmai közösséget, az egyesületi tagságot. Magam is beszámoltam az egyesület szakmai konferenciáin, a szakajtóban, sőt a gödöllői vándorgyűlésen is. Az egyesület honlapján és levelezőlistánkon is lehetőséget teremtettünk a széles szakmai közösségnek a hozzászólásra.

A Könyvtárostanárok Egyesülete alapításának 20. évfordulóján bocsátottuk útjára az etikai alapelveket, amelyet e jubileumi konferencián két fiatal kollégánk olvasott fel, majd valamennyien csatlakoztunk aláírásunkkal az alapelvekhez.

Nézzük meg e dokumentum tartalmát közelebbről!

Bevezetés

A könyvtárostanári pálya felsőfokú szakképesítést feltételező, arra igényt tartó hivatás.

A könyvtárostanári munkája során azonos súllyal esik latba az etikus magatartás, a pedagógusi és könyvtárosi szakmai felkészültség.

A könyvtárostanári hivatás etikai alapelvei (továbbiakban: Etikai alapelvek) azokat az értékeket, magatartásformákat igyekeznek összefoglalni, amelyek a két szakma határán létrejött hivatás képviselőinek szolgálhatnak alapelvekként. Célja, hogy igazodási pontokat nyújtson a könyvtárostanároknak olyan helyzetekben, amelyek nem szabályozhatók pusztán jogi eszközökkel. Szakmai közmegegyezésen alapuló elveket tartalmaz, melyek a velük való azonosulás révén erősíthetik a belső összetartozást, a könyvtárostanári hivatás magas szintű gyakorlását, a pálya társadalmi megbecsültségét.

A könyvtárostánárnak *A magyar könyvtárosság etikai kódexe* és a pedagógus etikai normák nyújtanak biztos alapot szakmai döntéseinek meghozatalához, szakmai ügyekben való autonóm eljárásához, a gyűjteményi és szolgáltatási kérdésekben jelentkező külső nyomásgyakorlás elhárításához.

A bevezetésben jól látszik, hogy fontosnak tartottuk hangsúlyozni a kettős kötődést, és hogy e két irányadó munkát alapvetőnek tartjuk a magunk etikai elveinek megfogalmazása során.

A kettős kötődés (könyvtári és pedagógiai) sok konfliktusnak, etikai kérdésnek lehet okozója. Egy könyvtárostanári munkáját jelenleg leginkább könyvtáros voltából fakadóan ellenőrzik, a szakmai döntések meghozatalánál azonban oktatási kérdések, és az oktatási intézmény valamennyi alkalmazottja mint felhasználó is szerepet játszik.

1. A könyvtárostanári hivatás etikai alapelveinek érvényességi köre

Az Etikai alapelvek érvényes minden olyan könyvtárostánárra, aki hivatását nevelési-oktatási intézményben gyakorolja.

A könyvtárostanári mellett dolgozó munkatársak számára az Etikai alapelvek ajánlásnak tekintendő. Tájékoztatásul szolgál az iskolai könyvtár használóinak, valamint a közvéleménynek.

Sajnos, a hazai gyakorlatban (reméljük, ez változni fog) a legtöbb oktatási intézményben a könyvtárostánár mellett nincs asszisztens. Amennyiben e munkakör is megjelenik, lényeges, hogy képviselői ismerjék – s lehetőleg elfogadják – az etikai alapelveket, mert nincs nagyobb romboló erő, mint könyvtárostánár és asszisztens, könyvtárosként alkalmazott egyéb végzettségű pedagógus eltérő etikai felfogása szakmai kérdésekben.

Lényegesnek tartottuk hangsúlyozni, hogy a felsőfokú végzettségű könyvtárostánárookra vonatkozik az Etikai alapelvek. Magyarországon ugyanis – bár törvény szabályozza a végzettség kérdését – még mindig sok helyen vallják azt a nézetet, hogy a könyvtár nem igényel speciális ismeretet, így ezt a feladatot bárki elláthatja az oktatási intézményben. Így sok helyütt találunk nyugdíjas tanárokat, magyarszakos pedagógusokat az iskolai könyvtárakban. Számukra ajánlás és megszívlelendő magatartás az alapelvekben megfogalmazottak.

Az iskolai könyvtár használóin a tanulókat, pedagógusokat és a nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottakat értjük egy-egy oktatási intézményen belül. Számukra a könyvtárostánári Etikai alapelvek arról ad tájékoztatást, mit várhatnak el joggal egy könyvtárostánártól.

A közvélemény tág fogalom. Érthető ezen minden olyan intézmény – a fenntartótól a helyi közkönyvtáron át a szülői munkaközösséig –, amellyel a könyvtárostánáron keresztül az iskolai könyvtár kapcsolatba kerül.

2. Alapértékek

A könyvtárostánár nevel, oktat. Vezérlő eszméjének a gyermekek értékkezpontú nevelését tartja. Akkor teljesíti pedagógiai küldetését, ha az iskolai könyvtár a tanulás, az információszerzés és a kulturális rekreáció színtere.

A könyvtárostánár az iskolai könyvtár eszközeivel hozzájárul ahhoz, hogy a könyvtár használói a tanuláshoz, művelődéshez és az információszerzéshez való jogukat gyakorolhassák.

Az alapértékek körét természetesen a sajátos környezet határozza meg: az oktatási intézményekkel együtt, a bennük működő könyvtár is a nevelés és oktatás színtere. A könyvtárostánár feladata, hogy átadja az információszerzés technikáit, a különböző információhordozók használatának módját, az információk értékelésének, felhasználásának módját. Ezt teszi önállóan, a könyvtárhasználaton oktatásával, és pedagógus kollégáival a szakorák keretében.

Fontosnak tartottuk, hogy az értékkezpontúság hangsúlyos szerepet kapjon e tételnél. Hiszen a könyvtárostánár könyvtárosi munkája során az értékes és értéktelen közti különbség tudatosítására kell, hogy nevelje a diákokat. A kulturális rekreáció, feltöltődés megteremtésének lehetősége szervesen beépül az iskolai könyvtárak mindennapjaiba, a klubfoglalkozások, iskolai rendezvények, versenyek megrendezése, felolvasások során. Egy jól megtervezett iskolai könyvtár mágnesként vonzza ezeket a rendezvényeket.

3. A könyvtárostanári hivatás

A könyvtárostanári hivatás a felhasználók iránt tiszteletet és odaadást, valamint állandóan fejlesztett szakismereteket kíván meg. A könyvtárostanári szakmai döntéseit a jogi szabályozás és az intézmény pedagógiai programja alapján, személyében feddhetetlenül, személyes anyagi vagy egyéb jogosulatlan előnyét vagy hasznát kizárva hozza meg.

A könyvtárostanári hivatás a társadalom számára szükséges és hasznos feladatot lát el. Elhivatottan, az emberiség szellemi teljesítményei iránti tisztelettől vezérelve, személyes felelősségének vállalásával folytatja oktató–nevelő munkáját. Tevékenysége során a hibák megelőzésére, illetve kijavításukra törekszik. Jogkövető magatartást tanúsít, s másoktól is ugyanezt várja el. Saját világnézete, tudományos vagy politikai álláspontja, nézetei nem befolyásolhatják szakmai munkáját.

A könyvtárostanári hivatás a nevelőmunka eredményessége érdekében – hozzáértéssel, szakmai felkészültséggel, kompetenciával és méltósággal, legjobb tudása szerint végzi munkáját. Tehetsége szerint maga is hozzájárul hivatása gyakorlatának és elméletének fejlődéséhez. Viselkedését udvariasság, mások elfogadása (empátia), szolgálatkészség, fegyelmezett-ség jellemzi. Viselkedése és külső megjelenése összhangban áll a szakmájával szemben támasztott társadalmi elvárással. Sem tetteivel, sem nyilatkozataival nem csorbítja intézményének, hivatásának jó hírét.

Döntéseit a felhasználók érdeklődését és érdekeit szem előtt tartva, az intézmény pedagógiai programjában megfogalmazottak érvényre juttatásával hozza meg.

Ismereteit folyamatos önképzéssel bővíti, korszerűsíti, képességeit fejleszti. Felkészül, megszervezi a foglalkozásokat, amelyeken csak olyan ismereteket és véleményeket közöl, amelyek nevelő hatásáról meg van győződve, de nyitott marad a más vélekedésekről történő tájékoztatás előtt. A növendékek érdekeit szem előtt tartva készít fel vizsgákra, versenyekre, nyilvános szereplésekre.

Munkája társadalmi hasznával arányos erkölcsi és anyagi elismerés illeti meg.

A harmadik pont a könyvtárostanári hivatás, a könyvtárostanári személyiség alapvető jegyeit igyekszik összegezni. Itt használtuk föl leginkább a pedagógus etika normáit, megfogalmazását. Így lett hangsúlyos a pedagógiai program, az intézmények küldetésnyilatkozatához való kapcsolódás.

Fontosnak tartjuk a kulturált megjelenést mint követelményt, valamint annak leszögezését, hogy bármennyire sok sérelem érheti a könyvtárostánárt, sem szakmáját, sem oktatási intézményét nem említheti negatív módon.

Bármennyire is egyértelmű, hogy az állandó továbbképzés, információszerezés alapvető magatartásforma a könyvtárostanári hivatásban, mégis fontosnak tartottuk kiemeléssel hangsúlyozni. Sajnos, legtöbb esetben a könyvtárostánár az, akit az iskolavezetés nem szívesen iskoláz be egy-egy továbbképzésre. Az indok gyakran az: egyszemélyes könyvtári működésből fakad, s gyakori az: „inkább legyen nyitva a könyvtár” elv.

A könyvtárostánár hivatás, a pedagógusok között egy viszonylag fiatal diszciplína képviselője, ezért nagy jelentőségű, hogy minden képzett könyvtárostánár etikai kötelességének érezze a szakmai tapasztalatok megosztását a kollégákkal.

A könyvtárostánár bizony ritkán kap kiemelt bérezést, gyakori a túlmunka díjazásának elmaradása. Az erkölcsi elismerés is igen ritka – mint az egyesület most már negyedik ciklusban elnökségi tagja elmondhatom –, hogy könyv-

tárostánár magasabb, de akár helyi szintű elismerést is alig kapott – annak ellenére –, hogy az egyesület a fölterjesztés lehetőségével folyamatosan él.

4. A gyűjtemény gondozása

A könyvtárostánár gyűjteményépítő munkáját a pedagógiai célokhoz igazodva az intézmény jellegére, a használók igényeire és az emberiség értékeire alapozza. Nem cenzúráz. Feltáró munkájával a könyvtár teljes gyűjteményét hozzáférhetővé teszi.

A rábízott könyvtári gyűjteményt, a gyűjtőköri szabályzatnak megfelelően, az emberi értékekre alapozva, a pedagógiai célokra, az egyéni és csoportos igényekre tekintettel gyarapítja és apaszítja. A beszerzésben és selejtezésben visszautasítja a könyvtáron kívüli és belüli önkényes cenzúrákat. A művészileg silány vagy áltudományos munkáknak nem ad helyet. A gyűjteményépítésben nem befolyásolhatják saját nézetei, és nem érvényesíti személyes ízlését és érdeklődését.

A könyvtárostánár törekszik arra, hogy a gondjaira bízott gyűjteményt minél nagyobb mértékben megismerje. Feltárja a könyvtár teljes állományát, és eredetiben vagy másolatban a használók rendelkezésére, bocsátja. Az igényekkel és a lehetőségekkel összhangban az állomány minél nagyobb részét szabadon, hozzáférhető módon helyezi el. A használók számára lehetővé teszi a tájékozódást a könyvtár saját gyűjteményében nem elérhető információkról, dokumentumokról, azok elérhetőségéről.

A könyvtáros az anyagi lehetőségekhez, adottságokhoz és a dokumentumok értékéhez képest mindent megtesz a gyűjteménybe tartozó dokumentumok tartalmának és fizikai állapotának megőrzéséért. Ha más könyvtárak állományából származó dokumentumokról tudomást szerez, azt haladéktalanul a tulajdonos tudomására hozza.

Néhány fontos könyvtárszakmai kiegészítést tettünk itt a gyűjteménygondozáshoz, felhasználva a könyvtáros etikai kódex szövegét.

A gyűjtőkörnek megfelelő, széles körű gyűjteményfejlesztés sokszor jelent gondot. Legtöbbször a szűkös anyagi lehetőségekre hivatkozva kerül az állományba nem illő dokumentum. Gyakran az iskolavezetés, a tanárkollégák által felajánlott vagy közvetített dokumentumok töltik meg a polcot, mindenféle jogos indok nélkül.

Ugyanígy sokszor találkozunk fejlesztett, de nem apaszított könyvtárakkal. Előfordul az is, hogy az iskolavezetés kérdőjelezi meg a könyvtárostánár hozzáértését, és tiltja meg a selejtezést.

Sok intézményben jelenleg sincs könyvtári szoftver a feldolgozáshoz, márpedig az egyszemélyes könyvtárakban a feldolgozás igen nehézkes.

A szabad hozzáférhetőség kérdése sem megoldott. Gyakori, hogy az oktatási intézmények könyvtáraiban – a maradékely alapján – a már nem szükséges, innen-onnan összedetett tároló elemekben találhatóak a könyvtári dokumentumok, a szabad hozzáférés a zárt szekrényű, tanteremben elhelyezett iskolai könyvtárakban alapvetően sérül.

Az iskolai könyvtár egyszemélyességéből fakadóan az is mindennapos, hogy a könyvtár nyitva tartásán túl, a könyvtárostánár személyes jelenléte nélkül kapják meg kollégák a könyvtár kulcsát, s élnek a kölcsönzéssel – jobb esetben felíratkozva egy lapra.

Az etikai alapelvek e pontja tehát sokszor érinti az iskolavezetés felelősségét is, a szakmai igényesség, az etikus könyvtárosi magatartás gyakorlásában.

5. A könyvtárhasználók szolgálata

Az iskolai könyvtár a nevelési–oktatási intézmény szerves része, szolgáltatásaiban az ott folyó pedagógiai munkához igazodik. Megkülönböztetés nélkül rendelkezésre áll az oktatási intézmény minden dolgozójának: pedagógusoknak, tanulóknak, technikai dolgozóknak. A könyvtárhasználókkal közvetlen, nyílt, barátságos viszonyt ápol.

A könyvtárostanár védelmezi a könyvtárhasználó személyiségi jogait, tiszteletben tartja és óvja személyes szféráját. A felhasználók személyes adatait a jogszabályok alapján kezeli.

A könyvtárostanár arra törekszik, hogy a könyvtár szolgáltatási kínálata összhangban legyen az adott használói kör igényeivel. Kettős feladatából fakadóan az iskolai könyvtár biztosítja használói részére a könyvtári, illetve az intézmény pedagógiai munkáját segítő szolgáltatásokat.

Az iskolai könyvtárban folyó munka akkor lesz sikeres, ha a könyvtárhasználók minden körével intenzív, tartalmas kapcsolatot épít ki a könyvtárostanár. Fontos, hogy komplex tevékenysége során együttműködjön a pedagógus kollégákkal.

A könyvtárostanárt tevékenységében a használók iránt tanúsított tisztelet és jóindulat vezérli, eljárásaiban életkorukhoz, egyéniségükhöz és mentális képességeikhez igazodik. Véleményüket tiszteletben tartja és kiszolgálásukat a maga érdekei elé helyezi.

Az olvasók személyiségi jogai sok vitára adtak okot, hiszen a könyvtárostanár a nevelőtestület tagja, oktató–nevelő munkát végez. Néhányan fölvetették a tanári kötelesség, a pedagógus felelősség kérdését. Vajon meddig kell a diák olvasmányait nem „kiadni” az osztályfőnököknek, a gyermekvédelmi fellelősnek, a szülőknek?

A szolgáltatási kínálat kapcsán fölmerültek ennek reális lehetőségei, ám végül mint alapelveket, normaként fogalmaztuk meg. Hiszen a könyvtárostanárnak ismernie kell azokat a szolgáltatásokat, amelyekkel javíthatja a felhasználók információszerezési lehetőségeit. Feltétlen szükséges az ODR szolgáltatásainak ismerete, s a könyvtárközi kölcsönzés gyakorlatának alkalmazása az olvasói igények kielégítésére.

Fontosnak tartottuk hangsúlyozni a kapcsolatépítést, az együttműködést mint normát: a pedagógusokkal, a diákokkal, az iskola egész közösségével. Hosszan beszélgettünk ennek a félmondatnak a jelentésén, jelentőségén: „kiszolgálásukat a maga érdekei elé helyezi”. Néhány példa azt kívánta, hogy szerepeljen e mondat.

6. Az információk közvetítése

A könyvtárostanár tőle telhetően mindent megtesz azért, hogy a használó szabadon és korlátozás nélkül hozzáférhessen az információkhoz. A kor és a szakma követelményeinek megfelelő, az adott nevelési–oktatási intézmény helyi pedagógiai programjához igazodó, korszerű információs műveltséget közvetít mind a diákok, mind a felnőtt felhasználók számára.

A könyvtár az információközvetítés alapintézménye, a könyvtárostanár pedig az információközvetítés meghatározó szakembere intézményen belül és kívül egyaránt.

A könyvtárostánár nemcsak közvetíti az információkat, hanem igyekszik minden használójának megtanítani, készségszintre emelni az információszerzés és -kezelés eljárásait. Lehetővé teszi, hogy kritikus gondolkodóvá, a különböző típusú és műfajú információhordozók hatékony használójává váljanak minden élethelyzetben.

Több időt töltöttünk e tétel kulcsszavainak értelmezésével. Gondos definiálást igényelt a „korlátozás nélkül” kifejezés. Vajon etikus magatartás-e, ha pedagógiai elvek alapján bizonyos információkat megtagadunk diák felhasználóinktól?

Lényeges eleme az alapelveknek a korszerű információk közvetítése. Sokunkban megfogalmazódott, miként lehet ennek megfelelni, ha a feltételek nem adóttak.

A magyarázat szorosan kötődik a Nemzeti alaptanterv preambulumban megfogalmazott kiemelt fejlesztési területek, kulcskompetenciához, ahol kulcskompetenciaként szerepelnek ezek a gondolatok. Amit lényeges kiemelni: az iskolai könyvtár az információszerzés, -kezelés technikájának oktató helye. A könyvtárostánár feladata, hogy mindezekre a képességekre megtanítsa a diákokat. Ezért fontos, hogy a könyvtárosi képzettség mellett tanári, pedagógiai diplomája is legyen. A könyvtárostánáron múlik, képes lesz-e a könyvtári rendszer használatára a társadalom valamennyi tagja az egész életen át tartó tanulás során.

7. Az iskolai könyvtár mint munkahely

A könyvtárostánár elkötelezett intézménye, könyvtára iránt, és tiszteletben tartja a pedagógiai programban megfogalmazott célokat. Minden helyzetben a nevelési-oktatási intézmény érdekeit képviseli.

A könyvtárostánár az intézményvezetés, a tantestület döntéseinek megfelelően végzi munkáját. Ha könyvtárszakmai szempontból fentiek ellen kifogása van, véleményét egyeztetni az intézményvezetéssel, szükség esetén a KTE etikai bizottságával.

Tiszteletben tartja, hogy az iskolai könyvtár a pedagógusok, a tanulók és a könyvtáros számára is munkahely. Az iskolai könyvtárban úgy alakítja ki a nyugodt munkavégzéshez szükséges feltételeket, hogy a vonzó, otthonos, könnyen használható, szakszerűen kialakított környezet folyamatosan valamennyi partner rendelkezésére álljon.

A feldolgozás és egyéb belső könyvtárosi teendők végzése során nem akadályozza az olvasók munkáját. A könyvtárostánár munkaidejét a könyvtárhasználók igényeinek kielégítésére, a gyűjtemény gondozására és – esetenként – szakmai feltöltődésre fordítja. Magánügyeit nem az iskolai könyvtárban bonyolítja le.

Az etikai alapelvek kidolgozása során természetesen mindannyiunkat befolyásolt a napi tapasztalat. Hangsúlyozni kívántuk a „befogadó” közösség szerepét: az iskolai könyvtár csak akkor létezik, ha a közoktatási intézmény nevelőtestülete által megfogalmazott alapelveket használja munkája, a könyvtárostánári tevékenység során.

Mindennapjainkban sokszor előfordul, hogy munkavégzésünkkel – az egy légterű könyvtárakban – zavarjuk a felhasználót. Betér egy kolléga, aki megfedelkezik a könyvtári nyugalom fontosságáról, s nehezen tudunk kitérni a beszélgetés elől.

Érdekes kérdés a munkaidő. Bár a jogszabály, az oktatási törvény pontosan szabályozza, hogy a könyvtárostanárra mire fordíthatja munkaidejét, etikai normaként is megfogalmaztuk: a könyvtári munka, a könyvtárpedagógiai tevékenység és a szakmai továbbképzés egyformán lényeges eleme ennek. Végül mindannyian egyetértettünk abban, hogy a magánügyek intézése munkaidő alatt – semmilyen formában (mobiltelefon, e-mail) – nem etikus.

8. A könyvtárostanári szakmai közösség

A könyvtárostanárra két hivatást – a könyvtárost és a pedagógust – ötvözve, fokozott együttműködési készséggel őrzi és növeli a könyvtárostanári szakma tekintélyét. Részt vesz a szakmai közéletben és együttműködésben. Készségesen osztja meg tudását és tapasztalatait.

A könyvtárostanárra helyzete erőteljesen indokolja a különböző szakmai közösségekhez való kapcsolódást. Fontos a nevelési-oktatási intézményen belüli és kívüli szakmai együttműködés. Emellett elengedhetetlen a más könyvtártípusokkal, közoktatási és kulturális intézményekkel való együttműködés is.

A pedagógus és a könyvtárostanárra a jól megtervezett és szervezett tanítási-tanulási folyamatban közösen vesznek részt, ki-ki saját szakmája-hivatása specialistájaként.

A könyvtárostanári szakmai közösség mellett hangsúlyozni kívántuk a külső és belső partneri együttműködések jelentőségét e hivatásban.

Központi problémának tartottuk, hogy a könyvtárismeret, az önálló információszerezés, a szellemi munka technikájának oktatása nemcsak a könyvtárostanárra feladata, hanem valamennyi pedagógus feladata. Ennek során a könyvtárban tartott szakórák esetében a pedagógus, a könyvtárismereti órákon pedig a könyvtárostanárra a meghatározó oktató.

Meggyőződésünk, hogy a szakmai közélet, a Könyvtárostánárok Egyesületének munkájában mint alapvető szakmai közösségben minden elhivatott könyvtárostánárnak részt kell vennie. Többször tapasztaltuk, hogy ennek az oktatási intézmény volt a gátja, de természetesen számos pozitív példával is élhetünk.

9. Társadalmi kapcsolatok

A könyvtárostánárok közössége elfogadja azokat az etikai normákat, amelyeket a könyvtárosság és a pedagógusok etikai kódexe e kérdésben vall.

A könyvtárostanárra számára elengedhetlenül fontos, hogy a nevelési-oktatási intézmény társadalmi környezetének valamennyi tagjával előfeltételektől, elfogultságtól mentes kapcsolatot tartson fent. A nevelési-oktatási intézményben kiemelten hangsúlyos, hogy az iskolai könyvtár valamennyi szolgáltatását egyenlő mértékben használhassa valamennyi felhasználó.

A könyvtárostanárra – mint valamennyi könyvtáros – tiszteletben tartja a szellemi tulajdonhoz való jogot.

Társadalmi kapcsolatok tekintetében alapvetően a két szakmai kódexet tekintettük mérvadónak.

E fejezet kulcsgondolata az előítéletektől való mentesség a könyvtár használóival szemben, valamint az esélyegyenlőség megteremtése, következetes támogatása.

10. Az Etikai alapelvek megvalósulása

Az etikai szabályzatban foglalt követelmények a könyvtárostanárok tevékeny közreműködésével valósulnak meg. Ezt a folyamatot a Könyvtárostanárok Egyesülete mint kibocsátó, egy etikai bizottság felállításával segíti.

Az alapelvekben foglaltak vállalását a nevelési–oktatási intézmények kijelenthetik pedagógiai programjukban, értelmezhetik Szervezeti és Működési Szabályzatukban.

A könyvtárostanárok etikai szabályzatához csatlakozhat minden könyvtárostánár, iskolai könyvtári alkalmazott, könyvtáros(tanár)képzésben résztvevő hallgató és könyvtárostánári szakmai közösség.

A Könyvtárostanárok Egyesülete (KTE) etikai bizottsága vitás esetek eldöntése érdekében állásfoglalást ad közre.

Kötődve a két, kiindulópontot jelentő etikai kódexhez, a könyvtárostánároké is feltételes módon, lehetőséget teremt valamennyi könyvtárostánár, közoktatási intézmény számára az etikai alapelvek elfogadására.

Fontosnak tartjuk, hogy az intézményvezetők, az oktatás irányítói ismerjék és alkalmazzák az Etikai alapelvek tartalmát. Az iskolai könyvtárak működési szabályzatuk elkészítésekor az alapelveket irányadónak kell, hogy tekintsék.

Itt fogalmaztuk meg azt is, hogy bár az etikai alapelvek főként a (felsőfokú végzettségű) könyvtárostánárookra vonatkozik, de csatlakozhat hozzá, alkalmazhatja mindennapjaiban minden olyan munkatárs vagy leendő könyvtárostánár (egyetemi hallgató), aki az iskolai könyvtárhoz kötődik.

Az etikai bizottságot az egyesület létrehozta, mint a bizottság elnöke, nincs tudomásom megkeresésről.

Végezetül

A Könyvtárostanárok etikai alapelveit, a Könyvtárostanárok Egyesületének jubileumi ülésén 2006 novemberében a tagság elfogadta, aláírásával hitelesítette.

Az Etikai Alapelvek kidolgozására a Könyvtárostanárok Egyesületének megbízásából létrejött bizottság tagjai: Dömsödy Andrea (iskolai könyvtári referens – OPKM), Erdei Mária, Lázár Attiláné, Molnár Gizella, P. Szabó Melinda, Rakonczás Szilvia, Sunyovszky Anna (könyvtárostanárok). A bizottságot vezette: Hock Zsuzsanna (könyvtárpedagógiai szakértő).

Az alapelvek létrehozására alakított bizottság munkájának feszes tempóját, igényességét nemcsak a fent említett kollégák hiteles tudása, de A magyar könyvtárosság etikai kódexének előkészítő munkabizottsága és vezetője, Papp István személyes példájával segítette.